

Новіков В.В.

кандидат юридичних наук, доцент

доцент кафедри цивільно-правових дисциплін Львівського державного
університету внутрішніх справ

СОЦІАЛЬНО - ПРАВОВІ УМОВИ ЗАХИСТУ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ

Соціально-правовий захист прав і свобод людини – це встановлений законом порядок правовідносин в державі, що забезпечує поновлення соціальної справедливості і порушених прав і свобод особистості.

Конституція закріпивши основні права і свободи людини формує певні концепції правозахисної діяльності держави і гарантує їх виконання. Ці концепції з одного боку, засновані на необхідності найскорішого реагування держави на правопорушення, захист постраждалих від протиправних діянь, компенсацію завданих збитків. З іншого боку, вона (Конституція), зобов'язує державу створити умови, щодо реалізації прав і свобод особистості, і не обмежувати їх більше ніж це передбачено міжнародними нормами, Конституцією та іншими законами країни.

Що стосується України, то правозахисна діяльність держави здійснюється у специфічних умовах і ускладнюється рішенням різного роду правозахисних завдань. По-перше, це пов'язано із суспільною нестабільністю, що створилася завдяки проведення реформ в країні. Не менш важливою проблемою, що впливає на результати правозахисної діяльності держави є недосконалість законодавчих механізмів.

Аналіз механізму соціально-правового захисту прав і свобод громадян України дозволяє зробити припущення, що основним його елементом є система гарантій, що реалізує конституційні права і свободи. Саме вона є ключовою ланкою, зміст якої дозволяє вести мову, розмірковувати про реальність та ефективність всього державного механізму в цілому. Правомірним і обґрунтованим є пред'явлення громадянами вимог до держави, яка є основним суб'єктом реалізації правової діяльності.

Діяльність держави в цьому напрямку базується на встановлених гарантіях. Держава формує систему гарантій й одночасно виступає в якості гаранта прав і свобод, які задекларовані у Конституції. Зокрема, у ст.. 3 Конституції України визначено, що саме «права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави ... утвердження та забезпечення прав людини є головним обов'язком української держави» [1].

Таке відношення держави закладає підвалини системи гарантій конституційних прав і свобод громадян, а також здійснює вплив на процес формування механізму їх соціально - правового захисту в цілому.

Гарантії конституційних прав і свобод громадян, умовно, можна класифікувати за певними групами. В якості класифікаторів можна використати різні

ознаки як загального так і приватного характеру. На наш погляд, цікавими можуть бути зміст і функціональна спрямованість гарантій. За змістом слід виділити такі гарантії: соціально-економічні, політичні, юридичні.

У якості соціально-економічних гарантій виступають матеріальні фактори, які визначають ступінь свободи реалізації делегованих особі прав і свобод: соціальна стабільність; належні виробничі можливості; тощо.

Зміст політичних гарантій залежить від загальної спрямованості політики держави, яка створює умови для гідного життя і вільного розвитку особистості.

Юридичні гарантії виступають в якості основних структурних утворень у загальній системі гарантій конституційних прав і свобод громадян України.

В літературі зустрічалися інші позиції відносно різновидів юридичних гарантій, від дієвості яких залежить ступень реальності прав і свобод громадян, а саме: 1) компетентність державних органів, яка відображається у рішенні питань, які виникають у зв'язку із володінням та реалізацією конституційних прав і свобод громадянами; 2) відповідальність посадових осіб і громадян за неналежну організацію прав і свобод і за допущені при цьому зловживання; 3) процедурно-процесуальний порядок захисту і поновлення обмежених і порушених прав і свобод громадян [2, с. 75].

Аналіз змісту юридичних гарантій реалізації конституційних прав і свобод громадян України свідчить про те, що процес формування правової бази механізму їх соціально-правового захисту відповідає загальній ідеї української державності – побудова правової демократичної держави. В цілому можна вести мову про створення необхідних правових передумов для ефективної діяльності загальної системи захисту і охорони прав і свобод людини в Україні. Дієвість правової системи держави в цілому має визначатися з точки зору забезпечення прав і свобод громадян. Тільки за цієї умови вона може іменуватися демократичною і правовою [3, с. 30].

Однак, на теперішній час в Україні бажаного результату не досягнуто. На наш погляд це пояснюється правовим нігілізмом посадових осіб, низькою правосвідомістю населення, відсутністю належної відповідальності посадових осіб за неякісне виконання обов'язків, пов'язаних з охороною і захистом прав і свобод громадян і як наслідок низький рівень авторитету державної влади у сучасному суспільстві. Все це відображає дві сторони одного процесу – прогресуючого розриву між реальним життям і писаним правом. Слід визначити, що нормативістська теорія права і політика наведення порядку і укріплення законності, яка спирається на кримінально-правові заходи, переживає кризу і не може бути визнана дієвою. В наші дні формула «влада на страху» не працює, однак, формула «влада на законі», ще не запрацювала. Сьогодні потрібні не тільки нові закони і нові правові норми в яких закріплені нові принципи регулювання суспільних відносин, але й потрібні нові підходи, які забезпечуються відповідальністю посадових осіб, громадян і суспільства в цілому щодо встановлення і підтримання правопорядку в країні, захисту прав і свобод громадян, укріплення авторитету державної влади і віри у торжество справедливості у населення.

Комплекс завдань, які повинні бути вирішені в цьому напрямку полягають у наступному:

- підвищення рівня правової культури, поперед усього, посадових осіб різного рівня в тих органах і організаціях до яких змушені звертатися громадяни за отриманням відповідної соціально-правової допомоги;

- відкриття розгалуженої і доступної мережі правозахисних інститутів;

- прийняття обґрунтованих заходів державного та юридичного впливу до посадових осіб, органів, організацій, громадських об'єднань, які допускають обмеження і порушення конституційних прав і свобод громадян або зухвало відносяться до надання соціально-правової допомоги і захисту прав і свобод громадян.

Звичайно, це далеко не повний перелік необхідних заходів, однак їх рішення і реалізація дозволить закласти міцний фундамент для створення дійсно демократичного суспільства. Безумовно, успіх реалізації цих заходів можливий при умові - наявності політичної волі у державних інститутів влади до проведення соціально орієнтованої внутрішньої і зовнішньої політики держави.

ЛІТЕРАТУРА

1. Конституція України. [Електронний ресурс].- Режим доступу:www.rada.gov.ua/konst/CONST1.HTM.

2. Воеводин Л.Д. Юридические гарантии конституционных прав и свобод личности в социалистическом обществе /Л.Д.Воеводин - М.,Юрид.лит.,1987.-175 с.

3. Волинка К. Забезпечення прав і свобод в Україні: теоретичні і практичні аспекти /К.Волинка//Право України.-2000.-№11.-С. 30.